

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НОВІТНІХ
ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

ЛАЩУК Анна Михайлівна

**МІЖНАРОДНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕРЕЖІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
КОНКУРЕНЦІЇ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
освітньо - професійна програма Міжнародні економічні
відносини

кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «бакалавр»

Виконала студентка
групи МЕВз-41
Лащук Анна Михайлівна

Науковий керівник:
доцент Братко О.С.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри Зварич Р.Є.

Тернопіль - 2024

АНОТАЦІЯ

Лащук А.М. Міжнародні інноваційні мережі в умовах глобальної конкуренції.

Дослідження спрямоване на аналіз міжнародних інноваційних мереж та їх вплив на глобальне інноваційне середовище. Воно включає в себе розгляд теоретичних засад та концепцій таких мереж, а також їх практичне значення для сучасної економіки. Аналіз впливу міжнародних інноваційних мереж допомагає краще зрозуміти їх роль у створенні нових ринків, підвищенні продуктивності та зміцненні глобальної конкурентоспроможності. Дослідження також відображає перспективи розвитку міжнародних інноваційних мереж і шляхи підвищення їх ефективності в умовах сучасного глобального ринку. Ці аспекти дослідження допоможуть краще зрозуміти важливість інноваційних мереж у формуванні майбутнього інноваційного середовища та розвитку світової економіки.

ANNOTATION

Lashchuk A.M. International innovation networks in conditions of global competition.

Doctoral studies for the education level "Bachelor" with the title 292 - International Economic Relations. - West Ukrainian National University, Ternopil, 2024.

The study is aimed at analyzing international innovation networks and their impact on the global innovation environment. It includes consideration of the theoretical foundations and concepts of such networks, as well as their practical significance for the modern economy. Analysis of the impact of international innovation networks helps to better understand their role in creating new markets, increasing productivity and strengthening global competitiveness. The study also reflects the prospects for the development of international innovation networks and ways to increase their efficiency in the conditions of the modern global market. These aspects of the research will help to better understand the importance of innovation networks in shaping the future innovation environment and the development of the world economy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖ.....	6
1.1. Поняття міжнародних інноваційних мереж: структура та типи.....	6
1.2. Роль та місце інновацій в умовах глобальної конкуренції	10
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖ НА ГЛОБАЛЬНЕ ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	16
2.1. Сучасні тенденції розвитку міжнародних інноваційних мереж.....	16
2.2. Розвиток національної інноваційної системи в контексті глобальних тенденцій.....	21
Висновки до розділу 2.....	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	30
3.1. Майбутнє глобальних інноваційних співтовариств.....	30
3.2. Шляхи посилення конкурентоспроможності міжнародних інноваційних мереж.....	35
Висновки до розділу 3.....	42
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний світ перебуває в стані стрімких змін, обумовлених швидким темпом технологічного розвитку, глобалізацією та появою нових економічних викликів. Міжнародні інноваційні мережі стають ефективним інструментом для підприємств у спільній реалізації інноваційних проєктів та забезпеченні конкурентоспроможності на глобальному ринку. Розуміння їх ролі та функціонування є критично важливим для розробки стратегій розвитку та управління в умовах загостреної конкуренції та непередбачуваних змін на міжнародному ринку.

Зростаюча потреба в розвитку інноваційних рішень та пошуки нових можливостей для розвитку бізнесу в умовах глобалізації створюють підвищений інтерес до вивчення міжнародних інноваційних мереж. Впровадження інноваційних підходів та технологій стає стратегічним завданням для компаній у всіх галузях економіки. Таким чином, зростає потреба в систематичному аналізі та оцінці ефективності міжнародних інноваційних мереж для досягнення успішних результатів у глобальному бізнесі.

Крім того, у зв'язку зі зростанням числа учасників на міжнародних ринках та розвитком технологій зв'язку, виникає потреба в подальшому дослідженні ролі та впливу міжнародних інноваційних мереж на сталість економічного зростання та розвиток країн у глобальному контексті. Таке дослідження є актуальним та важливим для наукової спільноти та практикуючих менеджерів, що зацікавлені в розвитку стратегій управління та інноваційних проєктів на міжнародному рівні.

Метою дослідження є виявлення ключових аспектів функціонування міжнародних інноваційних мереж, їх впливу на розвиток економіки та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів глобального бізнесу, а також розробка рекомендацій щодо ефективного управління та розвитку таких мереж в умовах сучасного світового ринку.

Для досягнення поставленої мети в бакалаврській роботі визначений ряд взаємопов'язаних **завдань**, основними з яких є:

- дослідити поняття міжнародних інноваційних мереж шляхом аналізу наукової літератури та визначення основних характеристик та принципів їх функціонування.
- проаналізувати структуру міжнародних інноваційних мереж з урахуванням різних типів взаємозв'язків між учасниками та ролі кожного з них у процесі інноваційного розвитку.
- визначити основні тенденції розвитку міжнародних інноваційних мереж у сучасних умовах глобалізації
- дослідити ключові аспекти та фактори, які впливають на розвиток національної інноваційної системи в умовах глобальної конкуренції
- спрогнозувати майбутнє глобальних інноваційних співтовариств на основі аналізу трендів у сфері міжнародних інноваційних мереж.
- запропонувати шляхи посилення конкурентоспроможності міжнародних інноваційних мереж з урахуванням сучасних викликів та можливостей.

Об'єктом даного дослідження є міжнародні інноваційні мережі, які відіграють важливу роль у створенні та поширенні нових ідей, продуктів та технологій.

Предметом аналізу є роль та місце міжнародних інноваційних мереж у сучасному світі, їх вплив на економічний розвиток та конкурентоспроможність країн та підприємств. Дослідження також зосереджується на аналізі тенденцій розвитку міжнародних інноваційних мереж та їх впливу на глобальну економічну динаміку.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному підході, який включає в себе аналіз наукової літератури, статистичних даних та результатів емпіричних досліджень у галузі міжнародних інноваційних мереж. Цей підхід дозволяє отримати об'єктивне уявлення про сучасний стан та перспективи розвитку даного явища.

Застосування різноманітних методів дослідження дозволяє здійснити ретельний аналіз ключових аспектів міжнародних інноваційних мереж. Використання аналітичних методів дозволяє виявити тенденції та особливості їхнього функціонування, а також визначити чинники, що впливають на їх розвиток.

Такий підхід дозволяє отримати глибоке розуміння сутності та особливостей міжнародних інноваційних мереж, а також зробити обґрунтовані висновки щодо їхнього майбутнього розвитку та потенційних стратегій управління.

Наукова новизна роботи полягає у глибокому аналізі сучасних тенденцій та виявленні ключових факторів, що впливають на розвиток міжнародних інноваційних мереж. Результати дослідження мають важливе практичне значення для розробки стратегій управління та прийняття ефективних управлінських рішень в умовах глобальної економічної нестабільності.

У цій роботі буде проведений аналіз стану та перспектив розвитку міжнародних інноваційних мереж, їх впливу на економіку та суспільство, а також запропоновані рекомендації для удосконалення стратегій управління інноваційними процесами.

Структура роботи. Дипломна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі розкрито актуальність теми, мету, сформульовані завдання, визначено об'єкт та предмет роботи, описано теоретичне та практичне значення дослідження.

Перший розділ присвячено вивченню теоретичних аспектів міжнародних інноваційних мереж, їх поняття та види.

Другий розділ присвячено аналізу впливу таких мереж на глобальне інноваційне середовище та їх взаємодії з національною інноваційною системою.

У третьому розділі досліджуються перспективи розвитку міжнародних інноваційних мереж в умовах глобальної конкуренції та шляхи посилення їх конкурентоспроможності.

У висновках підсумовуються результати проведених досліджень. Загальний обсяг роботи складає сторінки. Список використаних джерел налічує 50 найменувань. Робота містить 6 рисунків та 9 таблиць.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

1.1. Поняття міжнародних інноваційних мереж: структура та типи

Сучасний розвиток міжнародних економічних процесів тісно пов'язаний з інноваційністю. Технологічні винаходи та розробки, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності, є результатом активної участі в міжнародних інноваційних мережах. Міжнародні інноваційні мережі, об'єднуючи різні країни та галузі, створюють сприятливе середовище для обміну ідеями, технологіями та кращими практиками.

У сучасних умовах постіндустріалізації і глобалізаційних процесів класичні форми взаємовідносин в інноваційній сфері витісняються глобальними мережевими структурами, що ґрунтуються на міжнародному науковому співробітництві і понятті відкритих інновацій. Мережеві відносини розпочали формуватися як усередині компаній, так і на міждержавному рівні, а ключовими організаційними формами таких інноваційних взаємозв'язків стали кластерні об'єднання і мережеві структури. Теоретик П. Баклі досліджував інтернаціоналізацію НДДКР і вважає, що перетворення транснаціональних фірм на глобальні мережі надалі посилюватиме мережевий характер інноваційного процесу [1].

Глобальні інноваційні мережі (ГІМ) – це глобально організована мережа організацій, яка має за мету отримати і поширити нові знання та інноваційні продукти. До таких організацій належать проектні, конструкторські, науково-дослідницькі, маркетингові заклади і вони є об'єднані спільною інноваційною діяльністю, щоб надавати взаємні консультаційні, інформаційні та організаційні послуги [2].

У своїй сутності, глобальна інноваційна мережа представляє собою відкриту економічну систему, що складається з численних компонентів. Інноваційна система, у свою чергу, виступає як підсистема економіки, орієнтована не тільки на виробничі процеси, але й на відновлювальні аспекти інноваційного економічного розвитку.

Основою цієї інноваційної системи є інноваційна діяльність, що становить її базу. Ключовим завданням цієї системи є організація впровадження та споживання нових товарів і послуг, що, завдяки успішному цьому процесу, надає можливість для початку нового циклу інноваційної діяльності.

У сучасному розумінні поняття «глобальна інноваційна мережа» існує два підходи складових цієї системи. Перший підхід фокусується на суб'єктах, що здійснюють фундаментальні дослідження, працюють на початковому етапі державного інноваційного циклу і входять до національної інноваційної системи. Щодо другого підходу, то суб'єкти господарювання, що здійснюють фундаментальні дослідження та виробляють некомерційне знання, автоматично стають учасниками глобальної інноваційної системи [3].

Глобальна інноваційна мережа має складну структуру, що включає різноманітні елементи і компоненти. Важливо враховувати, що така мережа зазвичай охоплює різні рівні та типи учасників, а також залежить від галузей інноваційної діяльності.

Найбільш загальна типологізація інноваційних мереж, що діють на декількох рівнях, включає:

1. Глобальна.

Основна функція: Здійснення фундаментальних досліджень та обмін знаннями на глобальному рівні.

Учасники: Міжнародні університети, наукові лабораторії, глобальні корпорації, науково-дослідні інститути.

2. Національна.

Основна функція: Підтримка та розвиток національних інноваційних проєктів та стратегій.

Учасники: Університети, наукові центри, промислові підприємства, урядові органи.

3. Регіональна.

Основна функція: Заохочення розвитку інновацій в конкретному регіоні, сприяння місцевому підприємництву.

Учасники: Місцеві бізнес-інкубатори, університети, місцеві влади, малі та середні підприємства.

4. Галузева.

Основна функція: Концентрація на розвитку інновацій в певній галузі промисловості чи науки.

Учасники: Компанії, наукові установи, галузеві асоціації, дослідницькі центри.

Альтернативний підхід до розподілу інноваційних мереж викладено в праці Січкаренка К. О. [4], автор розрізняє декілька видів таких мереж: кооперація у сфері наукових досліджень і розробок (НДДКР), трансфер технологій, передача компетенцій та науково-інноваційний підхід (див. табл. 1.1). Кожен визначений тип мережі має свої функції та учасників. На сьогодні неможливо однозначно визначити, які саме типи мереж переважають у сучасному світі. Усі вони представляють собою важливі та необхідні елементи для розвитку інноваційної інфраструктури.

Таблиця 1.1

Типологія мережевих організацій

Тип мережі	Характеристика мережі	Приклади
Кооперація у сфері НДДКР	Об'єднання наукових установ у інформаційну мережу з метою співпраці над спільним проектом (програмою)	Міжнародний консорціум наукових лабораторій та університетів, які спільно працюють над проектом з розробки нового вакцинованого препарату для боротьби з пандемією.
Трансфер технологій	Об'єднання наукових організацій та виробничих підприємств з метою пришвидшення комерціалізації результатів НДР	Технопарк Silicon Valley в США, де стартапи та високотехнологічні компанії співпрацюють для комерціалізації технологій у сфері інформаційних технологій. Мережа національних геномних досліджень Німеччини, що поєднує навчальні заклади, наукові установи та інноваційні підприємства. Швейцарська мережа інновацій поєднує університети та приватні компанії

Передача компетенцій	Об'єднання на основі єдиної інформаційної мережі спеціалізованих дослідних організацій та окремих учасників з метою накопичення знань та досвіду у певному напрямі досліджень	Центр переваги та дослідження майбутнього (Centre of Excellence in Horizon Scanning): мережа компетенцій з реалізації досліджень у сфері прогнозування (Велика Британія)
Інноваційна мережа	Поєднання дослідних, освітніх та виробничих організацій з метою реалізації повного інноваційного циклу у певній високотехнологічній галузі	Програма Inno Regio (Німеччина, під управлінням Федерального міністерства освіти і науки): розгортання 23-х регіональних інноваційних мереж

Джерело: [4]

Виділені вище категорії мереж є невід'ємною складовою розвитку інноваційної інфраструктури. Ключовим чинником ефективної функціональності інноваційних мереж є двокомпонентне оточення. Перший компонент – це внутрішнє середовище, що визначається інноваційним потенціалом мережі, тобто враховує наявні ресурси, які забезпечують створення та реалізація інновацій. Глобальні інноваційні мережі представляють собою спільноту наукових організацій, що взаємодіють за допомогою виконання різноманітних науково-дослідницьких або інноваційних проектів з використанням єдиної платформи для створення та поширення знань відповідно до принципу синергії [5].

Зовнішнє середовище інноваційної мережі визначається зовнішніми факторами та умовами, що впливають на її функціонування. Це включає економічний стан країни чи регіону, політичні рішення, законодавчі рамки, наукові та технологічні тенденції, конкуренцію на ринку та глобальні інноваційні тенденції.

Внутрішнє середовище мережі описує його внутрішню динаміку та особливості. Це включає культуру та цінності мережі, рівень внутрішньої співпраці та комунікації, наявність та ефективність управління, рівень інноваційного потенціалу учасників мережі та їхню готовність до спільної діяльності. Іншими словами, внутрішнє середовище визначається внутрішніми відносинами, процесами та ресурсами, які впливають на здатність мережі до інноваційного розвитку.

Мережевість проявляється у розвитку зовнішніх та внутрішніх зв'язків, за яких зовнішні формують міжнародні системи, а внутрішні – функціонують у межах великих ТНК. Мережевість характеризується протяжністю та глибиною взаємних зв'язків між клієнтами, постачальниками, конкурентами, університетами іншими установами, які становлять обсяг інноваційної мережі. Критеріями мережевості є співвідношення екстернальних та інтернальних (протяжність), формальних та неформальних (глибина) зв'язків. За даних умов можливі три варіанти мережевості:

- 1) коли співвідношення між вищезазначеними величинами є рівним;
- 2) коли екстернальні зв'язки переважають над інтернальними;
- 3) коли формальні зв'язки переважають над неформальними.

Інноваційність притаманна багатонаціональним фірмам високорозвинених країн, коли фірми низько- та середньорозвинених країн будуть використовувати їхні інноваційні мережі з метою впровадження вже існуючих технологій в процес виробництва. Проявами інноваційності є нові продукти, нові послуги, нові чи удосконалені методи виробництва, логістики, розподілу та доставка товарів та послуг, а також нові чи удосконалені процеси бухгалтерського обліку, здійснення фінансових розрахунків та ін [6].

1.2. Роль та місце інновацій в умовах глобальної конкуренції

В умовах сучасного світу, визначеного стрімким розвитком технологій та постійними змінами, роль і місце інновацій стають важливими аспектами глобальної конкуренції.

Головний напрямок сьогоденного розвитку світового господарства – значний відрив країн-інноваторів (лідерів), які створюють «інноваційний анклав (центр)» від країн-імітаторів з меншою потужністю, які формують периферію та повністю залежать від позиції «активних гравців»[7].

Економічне зростання, конкурентоспроможність, та інноваційна діяльність є дуже пов'язані один з одним. Вони є важливими для результативності та побудови бізнес моделі. [8].

Інновації створюють конкурентні переваги в ринковій боротьбі, що дозволяє активно брати участь у формуванні міжнародної економічної системи. Якщо ефективно використовувати інновації, то можна створити визначальні стратегічні переваги в найбільш конкурентних галузях. Вплив інноваційності на формування конкурентоспроможності системи наведено у додатку А [9].

Інноваційність базується на процесі відкриття нового, а саме на засвоєнні та впровадженні нововведень, які є направлені на оновлення технологій, техніки, розроблення нової продукції та організації виробництва. Таке поєднання дозволяє досягти необхідного рівня конкурентоспроможності [10].

Інновації, які мають вплив на конкурентоспроможність компаній, класифікують наступним чином:

- 1) за характером відносин: технологічні, соціально-економічні та організаційні;
- 2) за сферою поширення: технічні, соціальні інновації, виробничі та управлінські інновації;
- 3) по предметно-змістовній структурі: процесні інновації та продуктові.

Завдяки даній класифікації можна виділити основні напрямки впливу інновацій на конкурентоспроможність [3].

Вплив видів інновацій на конкурентоспроможність підприємств значний:

- 1) соціально економічні забезпечують оптимізацію використання фінансових ресурсів для підвищення конкурентних переваг, підвищення рентабельності інвестицій, що призводить до зменшення витрат на підприємстві;
- 2) організаційні сприяють реалізації творчих ідей з метою створення нових методів та форм управління, у зв'язку з цим виникає реформування системи управління, що призводить до прибутку і конкурентоспроможності;
- 3) технічні – дають можливість використання нової техніки, впровадження простіших форм управління технікою для зменшення витрат на експлуатацію та використання ресурсів виробництва;

4) соціальні – відкривають спроможності покращення умов праці, проведення тренінгів та інших заходів для підсилення мотивації співробітників; якість і вмотивованість робочої сили визначає здатність економічного суб'єкта здійснювати власні НДДКР або копіювати продукти у інших підприємств;

5) продуктові – гарантують поліпшення споживчих властивостей товару для споживачів і підвищення конкурентних переваг на ринку;

6) процесні – стимулюють перетворення, що входять до процесів, що проходять на підприємстві, призводять до зниження витрат, вартості, підвищення якості, порівняльних та конкурентних переваг [4].

В сучасному бізнес-середовищі ефективна інноваційна бізнес-модель є важливим інструментом для забезпечення конкурентоспроможності компанії. Нижче наведена таблиця, яка визначає ключові елементи інноваційної бізнес-моделі та їх вплив на конкурентоспроможність.

Таблиця 1.2.

Елементи інноваційної бізнес-моделі та їх вплив на конкурентоспроможність підприємства

Елемент інноваційної бізнес-моделі	Вплив на конкурентоспроможність підприємства
1. Цільові партнери	Встановлення стратегічних партнерських відносин для спільного розвитку та забезпечення конкурентних переваг.
2. Інтегровані технології	Впровадження передових технологій для оптимізації виробництва, зниження витрат та підвищення ефективності.
3. Засоби автоматизації процесів	Використання автоматизації для поліпшення ефективності, зменшення помилок та швидкої реакції на зміни у середовищі.
4. Персоналізовані послуги	Надання індивідуальних рішень та обслуговування для притягнення та утримання клієнтів.

5. Цифровий маркетинг	Використання цифрових каналів для маркетингових кампаній, залучення нових клієнтів та підтримка відомості про бренд.
6. Екологічна стійкість	Впровадження екологічно-свідомих практик для підвищення іміджу та відповідності екологічним стандартам.
7. Постійна інноваційна розробка	Активна розробка нових продуктів та послуг для відповіді на зміни в потребах ринку та забезпечення конкурентоспроможності.
8. Управління ризиками	Ефективне управління ризиками та аналіз впливу змін у зовнішньому середовищі на бізнес-процеси
9. Адаптивна організаційна культура	Створення культури, що сприяє навчанню, інноваціям та адаптації до нових умов для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності
10. Ефективна система взаємодії з клієнтами	Розробка ефективних каналів комунікації та взаємодії з клієнтами для задоволення їхніх потреб та утримання лояльності

Джерело: сформовано автором

Інноваційна бізнес-модель визначає успіх підприємства в глобальному конкурентному середовищі, дозволяючи адаптуватися до змін, забезпечуючи стійкість та створюючи нові можливості для розвитку.

Ключовими чинниками впливу інновацій на конкурентоспроможність для підприємства є [13-16]:

- обсяг фінансування для реалізації;
- ефективність впливу на маркетинг;
- кадрове та організаційне забезпечення;
- галузеві і регіональні особливості;
- можливість формалізації результатів.

Ключовими чинниками впливу інновацій на конкурентоспроможність для споживачів є [13-16]:

- покращення якості послуг та товарів;
- зменшення цін;
- оптимізація асортименту;

- розробка додаткових послуг та товарів;
- брендування

Включення інновацій в бізнес-модель має великий вплив на діяльність компанії, з огляду на, що їй вдається вийти за рамки застосування нової ідеї про продукт або послугу, дозволяючи змінити ряд дій, що є пов'язані з побудовою ціннісного пропозиції, щоб клієнт, який визначає канали збуту, сегментацію клієнтів, вибір ключових ресурсів і відносини з клієнтами, де інноваційний імпульс починається з дій по реструктуризації всередині організації [17].

З огляду на це, конкурентоспроможність стає визначальною через її інноваційність, тобто здатність до постійного розвитку та оновлення за допомогою засвоєння нововведень.

Розглянуті класифікації інновацій за характером відносин, сферою поширення та предметно-змістовною структурою вказують на різноманітність підходів та напрямків впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємств. Впровадження різних типів інновацій, таких як соціально-економічні, організаційні, технологічні, сприяє оптимізації використання ресурсів, покращенню умов праці, зниженню витрат та підвищенню якості продукції.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖ НА ГЛОБАЛЬНЕ ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

2.1. Сучасні тенденції розвитку міжнародних інноваційних мереж

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком технологій, який зумовлює не лише глобальні зміни в економіці та науці, але й дає нові можливості для співпраці та обміну інноваціями між країнами. Розглядаючи вплив технологічних інновацій, економічних змін та глобальної конкуренції, доцільно проаналізувати те, які фактори визначають успіх міжнародних інноваційних мереж, як вони взаємодіють з екосистемами розвитку та як їхні досягнення впливають на різноманітні галузі.

У рамках глобальних інноваційних мереж варто звернутися до щорічного дослідження “Глобальний інноваційний індекс” (“Global Innovation Index”) [18]. Це широкомасштабне дослідження, проведене Корнельським університетом у США, Школиюю бізнесу INSEAD у Франції та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, спрямоване на вивчення інноваційної діяльності в різних країнах.

Це дослідження слугує важливим інструментом для визначення ефективності інноваційної політики та виявлення можливостей для глобального співробітництва. Моніторинг результативності інноваційної політики, проведений в рамках Глобального інноваційного індексу, є критичним для розуміння того, як країни взаємодіють у глобальному контексті та як вони можуть сприяти розвитку глобальних інноваційних мереж.

У 2023 році це дослідження проливає світло на інноваційну активність 132 економік світу. Вони разом виробляють 98% світового ВВП і там проживають 92% населення планети. Окрім того, рейтинг охоплює 83 змінні, що відображають результативність і рамкові умови інноваційної діяльності. Рейтинг охоплює такі характеристики інноваційної діяльності, як людський капітал, дослідження науки, розвиток внутрішнього ринку, розвиток технологій та економіки знань та результати креативної діяльності (див. дод. Б).

Протягом 13 років поспіль Швейцарія заслужено визнана як лідер у сфері інновацій, і це не випадково. Одним із важливих факторів, які визначають цей успіх, є їхній підхід до ведення бізнесу та активне використання патентних заявок.

Швейцарія вирізняється політикою, що сприяє підприємництву, що створює комфортне середовище для розвитку інновацій. Дослідницькі установи в Швейцарії займають світовий рівень, роблячи цінний внесок у розвиток науки та технологій. Крім того, високий рівень кваліфікації робочої сили в країні стає важливою складовою успішного впровадження інновацій, сприяючи виникненню ідей та їхньому перетворенню на практику. Такий підхід не тільки утримує Швейцарію на вершині інноваційного рейтингу, але і визначає її як ключового гравця в світовому інноваційному просторі.

Швеція займає друге почесне місце в рейтингу інновацій, обігнавши навіть Сполучені Штати. Це говорить про вражаючий розвиток бізнесу та високий рівень наукомісткої зайнятості у країні, а також велику кількість дослідників на душу населення.

Незважаючи на третю позицію, США відзначаються найвищими показниками в деяких ключових аспектах інновацій. Наприклад, вони отримали найвищі бали за залученим венчурним капіталом, глобальними корпоративними інвесторами в дослідження та розробки (R&D) і загальною вартістю компаній-єдинорогів. Зауважимо, що з 1206 глобальних єдинорогів, нарахованих станом на квітень 2023 року, до США належать більше половини, що свідчить про їхню виняткову роль у глобальному інноваційному ландшафті.

Таблиця 2.1

Найбільш інноваційні країни у 2023 році зі 132 економік за Глобальним інноваційним індексом

№	Країна	Оцінка
1	Швейцарія	67,6
2	Швеція	64,2

3	США	63,5
4	Великобританія	62,4
5	Сінгапур	61,5
6	Фінляндія	61,2
7	Нідерланди	60,4
8	Німеччина	58,8
9	Данія	58,7
10	Північна Корея	58,6

Джерело: сформовано автором за даними [18]

На п'ятому місці в загальному рейтингу Сінгапур посів найвище місце в Азії. Як фінансовий центр і глобальний новатор, Сінгапур отримав високі рейтинги за ефективністю уряду, отриманим венчурним капіталом і стабільністю для бізнесу. Він має найвищий рівень венчурного фінансування на душу населення у світі.

В межах Глобального інноваційного індексу також досліджуються та оцінюються науково-технічні кластери різних країн, щоб з'ясувати їхню роль у сприянні інноваційному розвитку. Науково-технічні кластери представляють собою концентрацію наукових, технічних та інноваційних ресурсів в певній географічній області. Вони можуть об'єднувати університети, дослідницькі центри, підприємства та інші учасники з метою спільної розробки нових ідей, технологій і продуктів.

Важливим показником інноваційного потенціалу країн і регіонів є щільність наукових авторів та винахідників у науково-технічних (S&T) кластерах на душу населення. Огляд кількох найпопулярніших таких кластерів, які вирізняються високою щільністю науково-технічних талантів представлено у додатку В.

Найкращий науково-технічним кластером за інтенсивністю – Кембридж опублікував 37 000 статей. ARM є компанією, яка тісно співпрацює з Кембриджським університетом. Понад 130 мільярдів пристроїв у всьому світі використовують мікросхеми на основі дизайну ARM.

Кластер Сан-Хосе-Сан-Франциско посів друге місце. У 2022 році США надали материнській компанії Google Alphabet 2077 патентів.

Південнокорейський кластер Daejeon є лідером в Азії, очолюваний виробником акумуляторів LG Chem. У 2022 році було зареєстровано понад 49 000 вітчизняних та закордонних патентів. Також і Honda, і GM співпрацюють з LG Chem для будівництва багатомільярдних заводів з виробництва акумуляторів в Огайо.

Як ми бачимо, багато з найбільш інноваційних країн світу мають сильні кластери, які приваблюють технологічні фірми, дослідників і наукомістких працівників завдяки низці факторів, які сприяють руйнуванню та технологічному прогресу. Ці технологічні кластери мають потужний вплив на створення інновацій, які поширюються на численні сектори економіки та ширший глобальний ландшафт.

Сучасна глобальна економіка – являє собою інформаційно-мережеву економіку, у якій створюються різні види бізнесу та відбувається загальна зміна характеру конкуренції, покращуються її правила, надаючи компаніям гарні можливості, щоб завоювати ринок. Таким чином економічна категорія «конкурентоспроможність», набуває глобального характеру і перетворюється на глобальну конкурентоспроможність, стаючи більш спрямованою на використання випереджальних інновацій, а це сильно впливає на інтереси усіх суб'єктів ринкових відносин [20;21].

23 травня 2023 року Boston Consulting Group (BCG) опублікувала рейтинг найбільш інноваційних ТНК [23], до якого входять величезні компанії в технологічній, цифровій галузі, фармацевтичній та автомобільній промисловості. До лідерів увійшли Amazon, Alphabet (до якої входить компанія Google), Apple, Tesla, Microsoft, Moderna, Samsung, Huawei, BYD Company і Siemens. У компаніях виокремлюється велика якість управління інноваціями протягом життєвого циклу інновацій, спроможність аналізувати інформацію для стратегічного планування, готовність до масштабування інновацій та прискореного виходу на ринок тощо.

Список 50 найбільш інноваційних компаній на 2023 рік є географічно різноманітним, приблизно порівняно поділений між Північною Америкою та рештою світу. Європа та Азія мають хороше представництво, а Близький Схід вперше приєднався до списку з Saudi Aramco на 41-му місці. У списку на 2022 рік були представлені кілька автомобільних компаній; цього року міжнародні енергетичні

компанії займають п'ять позицій. Це свідчить про стурбованість респондентів стосовно зміни клімату та їхню спрямованість на те, щоб енергетична промисловість стала важливою та креативною частиною розв'язання цього питання. Незважаючи на ринкові труднощі, які вони зазнали в 2022 році, технологічні компанії продовжують домінувати серед топ-50, включаючи першу десятку (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Топ-50 найбільш інноваційних компаній 2023 року за версією Boston Consulting Group (BCG)

Ранг 1-10	1 Apple	2 Tesla (+3)	3 Amazon	4 Alphabet	5 Microsoft (-3)	6 Moderna	7 Samsung (-1)	8 Huawei (+1)	9 BYD Company	10 Siemens (+10)
11-20	Pfizer (+7)	J&J (+15)	SpaceX	Nvidia (+1)	Exxon Mobil	Meta (-5)	Nike (-5)	IBM (-8)	3M (+18)	Tata Group
21-30	Roche	Oracle (-3)	BioNTech	Shell	Schneider Electric	P&G (+8)	Nestlé (+22)	General Electric (+1)	Xiaomi (+2)	Honeywell
31-40	Sony (-22)	Sinopec	Hitachi (+6)	McDonald's	Merck	Byte Dance	Bosch (-11)	Dell (-24)	Glencore	Stripe
41-50	Saudi Aramco	Coca-Cola (-6)	Mercedes-Benz Group	Alibaba (-22)	Walmart (-32)	Petro China	NTT	Lenovo (-24)	BMW	Unilever

Джерело: [23]

14 грудня 2023 року було оприлюднено «The 2023 EU Industrial R&D Investment Scoreboard». У звіті оцінюються та аналізуються як 2500 найкращих компаній світу, так і 1000 провідних компаній ЄС із найбільшими інвестиціями в дослідження та розробки у 2022 році.

2500 найкращих компаній, що представляють 42 країни, разом із понад мільйоном дочірніх компаній у всьому світі, кожна з яких виділила понад 53 мільйони євро на дослідження та розробки у 2022 році.

Топ-2500 глобальних компаній витратили загалом 1249,9 мільярда євро на НДДКР у 2022 році, що на 141 мільярд євро більше, ніж у 2021 році (+12,8%). У порівнянні з 2021 роком, зростання загальних номінальних інвестицій у дослідження та розробку, здійснене компаніями Європейського інноваційного рейтингу, складає

13,6%, що перевищує показники США (12,7%), але залишається позаду Китаю (16,4%). Це перший раз з 2015 року, коли інвестиції ЄС в дослідження та розробку зросли більше, ніж в компанії США (див. додаток Г) [24].

Розглянуті тенденції в розвитку міжнародних інноваційних мереж вказують на значний ріст інтересу до досліджень та розробок у глобальних компаніях, зокрема серед топ-2500. Це свідчить про постійне прагнення до інновацій та запровадження новаторських рішень.

Регіональні відмінності в інвестуванні в дослідження та розробку розкривають динаміку росту у різних частинах світу. Зростаюча конкуренція за лідерство в інноваціях виокремлює Китай як ключового гравця у глобальних інноваційних процесах, що підтверджується його великими інвестиціями в дослідження та розробку. Зміщення у лідерстві в інноваціях, де Європейський союз випереджає США за темпами зростання інвестицій в НДДКР, свідчить про динамічні зрушення у географічному розподілі інновацій та можливе зміцнення конкурентоспроможності саме європейських компаній.

2.2 Розвиток національної інноваційної системи в контексті глобальних тенденцій

Сучасний етап історії України визначається не лише внутрішніми викликами, але й активною участю в глобальних інноваційних процесах. Глобалізація, стрімкий технологічний прогрес та зміни у світовій економіці створюють унікальні можливості та виклики для національного інноваційного розвитку.

Україна, як сучасна держава, розвиває свою інноваційну систему, враховуючи глобальні тенденції у сфері науки, технологій та бізнесу. У цьому контексті важливо визначити стратегічні напрямки, які дозволять країні ефективно інтегруватися у світовий інноваційний ландшафт. Аналіз глобальних тенденцій є ключовим фактором для визначення перспективних шляхів розвитку національної інноваційної системи України, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності та стійкості країни в умовах сучасного світу.

Науково-інноваційна сфера як важливий фактор майбутнього національної економіки на сьогоднішній день в Україні переживає надскладні часи. Це через недостатній рівень фінансування, відток кваліфікованих кадрів, високий ступінь ризикованості, але найсерйознішим фактором є військова російська агресія проти України [26].

При всіх викликах, пов'язаних з війною, Україна у 2023 році відзначила позитивний тренд у Global Innovation Index, піднявшись на дві сходинки та зайняла 55 місце, випередивши Північну Македонію. Слідом за нами – Філіппіни. Цього року країна вперше увійшла до ТОП-3 найінноваційніших економік серед країн з доходами нижче середнього (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Топ - 3 інноваційних економік по групах країн за рівнем доходу на душу населення (групування Світового банку) у 2023 р.

Високодохідна група (всього 48)	Дохід вище середнього (всього 36)	Дохід нижче середнього (всього 36)	Низькодохідна група (всього 12)
1. Швейцарія	1. Китай	1. Індія	1. Руанда
2. Швеція	2. Малайзія	2. В'єтнам	2. Мадагаскар
3. США	3. Болгарія	3. Україна	3. Того

Джерело: сформовано автором за даними [18]

На високий оцінку вплинули рівень розвитку освіти, інформаційно-комунікаційні технології та інтелектуальний рівень людського капіталу. З іншого боку, виявлено низькі показники в інституційному полі, рівні довіри до бізнес-середовища та стані інфраструктури, що зрозуміло у контексті повномасштабної війни (див. рис. 2.1).

Ці позитивні та негативні тенденції можуть вказати на ключові сфери, які потребують спеціальної уваги та стратегічного вдосконалення для подальшого розвитку інноваційного потенціалу України [27].

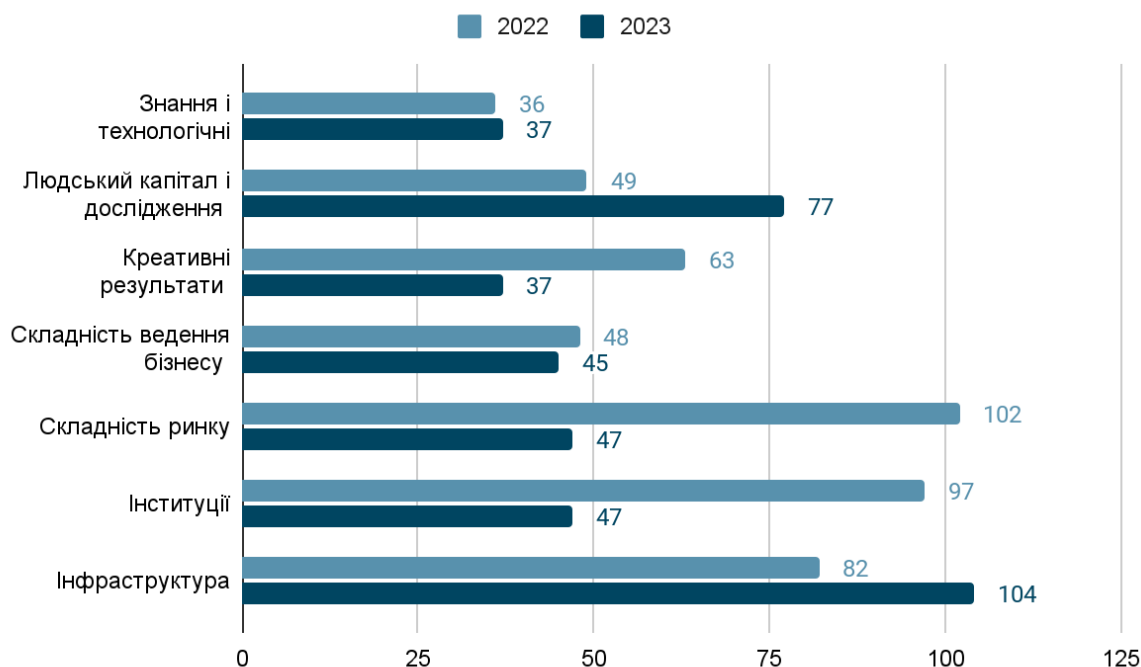

Рис. 2.1. Рейтинги України за 7 блоками показників ГП у 2022 та 2023 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [18]

За першим блоком, що відображає інноваційні результати в сферах «Знання і технологічні досягнення», Україна розташована на 37 місці, втративши 1 позицію порівняно з 2022 роком. Слід зазначити, що сильними сторонами України залишаються такі показники, як «Створення знань» (28-е місце), «Відношення кількості патентів від країни походження до ВВП» (33), «Відношення корисних моделей від країни походження до ВВП» (1), «Витрати на комп'ютерне та програмне забезпечення у відсотках до ВВП» (9).

У другому блоці, що відображає «Креативні результати», Україна показала покращення у рейтингу, зайнявши 37 місце у 2023 році, у порівнянні з 63 місцем у 2022 році. Розглядаючи окремі показники цього блоку, можна зауважити, що Україна покращила свої результати за такими показниками, як «Кількість заявок резидентів на отримання прав інтелектуальної власності на торгові марки за країною походження відносно ВВП», зайнявши 22-е місце проти 26-го місця у 2022 році. Варто відзначити,

що деякі показники, такі як «Онлайн креативність» та «Креативні товари та послуги», показали покращення, при цьому Україна займає 44-е та 82-е місце відповідно у порівнянні з 45-м та 93-м місцями у 2021 році.

Глобальний індекс стійкої конкурентоспроможності – ГІСК (The Global Sustainable Competitiveness Index) – це є індекс, який вимірює ефективність, соціального та корпоративного управління країни в усьому світі. Рейтинг привертає увагу до більш удосконаленої методології, збільшує суму проаналізованих показників зі 135 до 188 і повторно розраховує ГІСК, а потім автори рейтингу отримують понад 1,5 мільйона окремих даних [25].

Звіт ГІСК 2022 має огляд поточного стану світу – глобального, регіонального та національного і він має шість основних показників конкурентоспроможності:

- інтелектуальний капітал (Intellectual Capital);
- економічна стійкість (Economic Sustainability);
- природний капітал (Natural Capital);
- ресурсоємність та ефективність (Resource Intensity-Efficiency);
- соціальний капітал (Social Capital);
- управління (Governance Performance).

Україна посідає 49 місце за ГІСК 2022 (із 180 країн світу) зі значенням 46,9, де середнє значення за рейтингом становить 43,1, а максимальне 100,0.

Країна досягла певних успіхів у показниках конкурентоспроможності, таких як "Інтелектуальний капітал", де займає 41 місце із значенням 47,3, та "Економічна стійкість" – 43 місце із рейтингом 47,5. Проте варто відзначити, що показник "Природний капітал" єдиний, де Україна показує значення нижче середнього, посідаючи 84-те місце з рейтингом 41,3. Зокрема, висновки робляться щодо високого рівня ресурсоємності та низької оптимізації використання природних ресурсів.

У контексті показника "Ресурсоємність та ефективність" Україна виявляється на 116-му місці через недостатню ефективність використання ресурсів. Якщо в майбутньому світові ціни на сировину та енергію зростуть значно, Україні можуть стати притаманні високі витрати та проблеми щодо підтримки власного економічного

зростання порівняно із країнами, що мають більш високі показники ресурсоемності та ефективності (див. рис. 2.2).

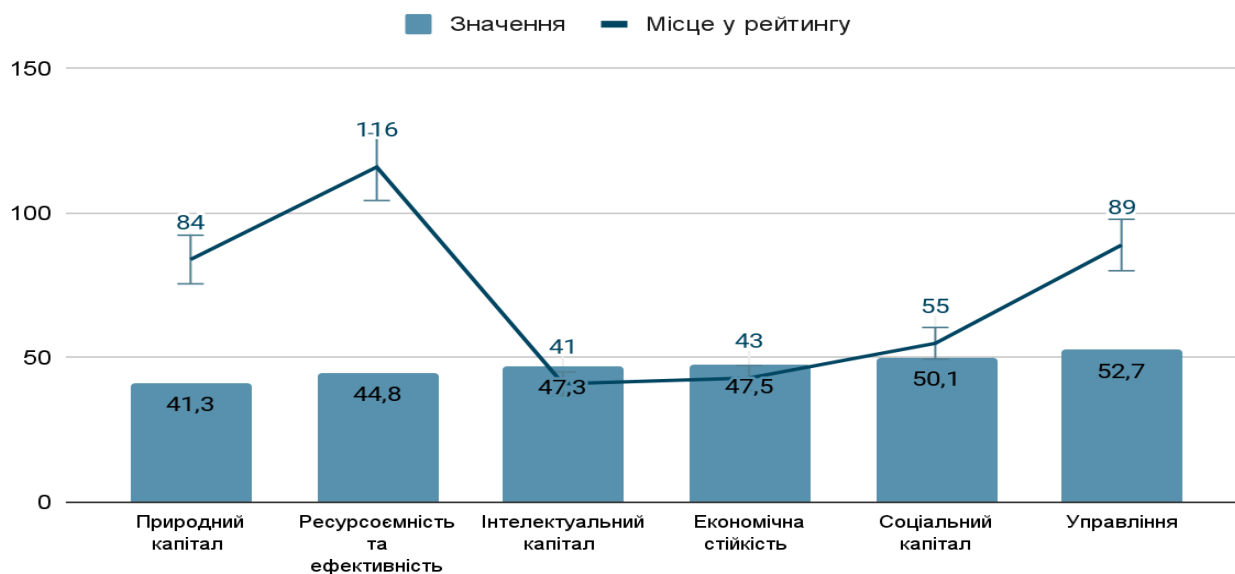

Рис.2.2. Показники України за глобальним індексом стійкої конкурентоспроможності

Джерело: сформовано автором за даними [27]

За Індексом конкурентоспроможності ІТ-сектору (Emerging Europe Future of IT Report 2023) українська ІТ-інфраструктура на 7-му місці серед 23 країн Центральної, Східної, Південно-Східної та Північно-Східної Європи (перша — Естонія). Вона випереджає більшість країн у рейтингу за рівнем експорту та внеском у ВВП, однак просідає за рівнем зарплат в ІТ-галузі [31].

Україна була на 11-му місці з 23 країн за рівнем розвитку ІТ-інфраструктури, опинившись між Сербією (10-та) та Чехією (12-та) станом на 2021 рік. Показник охоплює якість і вартість інтернет-покриття, рівень диджиталізації (зокрема, державних послуг) та захищеність інтернет-серверів.

Найнижчу оцінку Україна отримала з огляду на «бізнес-середовище», насамперед через низький рівень кібербезпеки, захисту інтелектуальної власності, економічних свобод, а також корумпованість.

За даними Індексу глобальної стартап-екосистеми від StartupBlink — порівняльне дослідження 100 країн на основі даних про кількість і якість місцевих стартапів, у 2022 році повномасштабна війна дуже негативно вплинула на розвиток

стартапів в Україні, спричинивши значне падіння позицій у цій галузі. У глобальному рейтингу 2022 року Україна опустилась з 34-го на 50-те місце (перед Угорщиною та після Південно-Африканської Республіки; на першому місці — США), а серед європейських країн посіла 30-ту позицію (–9 проти 2021-го).

У 2023 її позиція дещо покращилась — 49-те місце серед усіх країн світу, Україна обійшла найближчих конкурентів — Угорщину та Сербію [31].

У 2022 році всі українські міста, що були в рейтингу, суттєво втратили свої позиції, але Київ залишився у сотні міст світу за рівнем розвитку стартапів (93-те місце, падіння на 45 позицій). У 2023 році Київ зумів піднятися на 16 сходинок, опинившись уже на 77-му місці, а Львів продемонстрував колосальне зростання показників, піднявшись на 258 сходинок — до 491-го місця в рейтингу. Чотири з п'яти українських міст, які потрапили до тисячі світових міст за рівнем розвитку стартапів, продемонстрували зростання у 2023 році.

Галузі, у яких Київ демонструє найкращі показники з погляду розвитку стартапів, це:

- програмне забезпечення та дані - 52-ге місце за кількістю та рівнем стартапів;
- маркетинг і продажі - 67-ме місце за кількістю та рівнем стартапів.

Провідні українські стартапи, за версією авторів рейтингу: Grammarly, People.ai, Gitlab, Ahrefs, Ajax Systems.

Аналіз стану інноваційної системи України відносно світового рівня на основі міжнародних індексів вказує, що Україна має високий освітній та науковий потенціал для створення нових ідей, патентів і наукових розробок [28].

Є такі конкурентні переваги України [29]:

– згідно Глобального індексу конкурентоспроможності – висока ємність ринку, якість вищої, середньої та професійної освіти;

– згідно Глобальному індексу інновацій, людський капітал є основою української інноваційної конкурентоспроможності, а саме людські знання та навички дають їм можливість створювати цінність у світовій економічній системі.

Рис. 2.3. Динаміка чисельності працівників наукових організацій України, тис. осіб

Джерело: [25]

У 2022 р. загальна кількість працівників, які працювали над науковими дослідженнями і науково-технічними (експериментальними) розробками (далі – ДіР), порівняно з 2021 р. збільшилась на 1,4 % і становила 54,2 тис. працівників, з яких 68,4 % – дослідники. Це на 4,3 % більше ніж у 2021 р., проте порівняно з періодом 2018 – 2020 рр. спостерігається суттєве зменшення кількості дослідників, що може призвести до поступової деградації наукового потенціалу (рис. 2.3).

У 2022 р. найбільше українських дослідників були віком 65 років і більше (22,0 % в загальній кількості дослідників). Необхідно сказати, що великі частки дослідників відповідають також віковим групам від 45 до 54 років (понад 19,0 % в загальній кількості дослідників) та від 55 до 64 років (18,4 %), що говорить про досвідченість основної частини дослідників. Частка дослідників віком до 44 років становила у 2022 р. 40%, що на 4 в.п менше ніж у 2018 р. і говорить про вимогу вирішення проблеми омолодження кадрів (рис. 2.4).

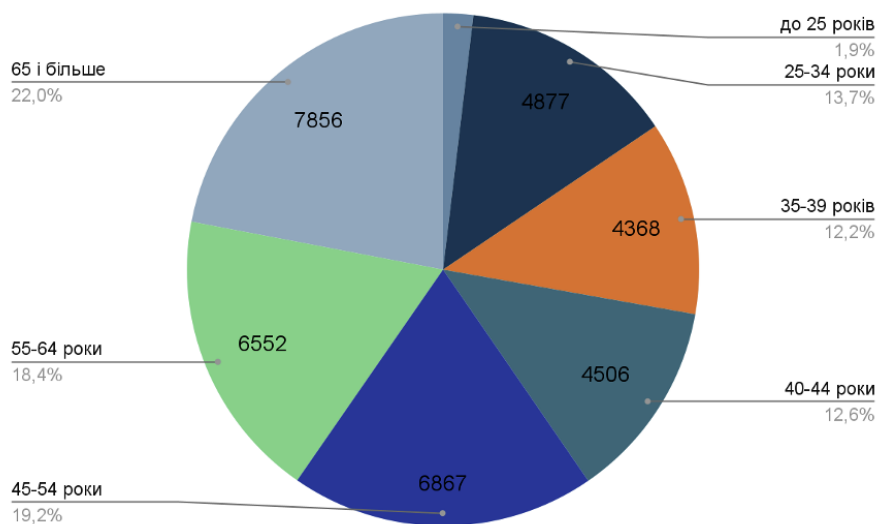

Рис. 2.4. Вікова структура дослідницького потенціалу України у 2022 р., осіб, (%)

Джерело: сформовано автором за даними [25]

Обмежена представленість молодого персоналу може ставити під загрозу перспективи наукового розвитку в майбутньому. Тому важливо забезпечити сприятливі умови для повернення та розвитку молодих науковців, включаючи надання можливостей для освіти, досліджень та кар'єрного зростання. Тільки так можна забезпечити стійкий та динамічний розвиток науково-дослідницької сфери в Україні.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕРЕЖ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

3.1. Майбутнє глобальних інноваційних співтовариств

Вивчення майбутнього глобальних співтовариств стає предметом все більшого зацікавлення в сучасному світі. Глобалізація економіки, швидкий розвиток технологій, зміна клімату та демографічні зрушення – це лише деякі з факторів, які визначають майбутнє нашого світу. Зростаюча конкуренція на міжнародному ринку, зміни у торговельних відносинах та інноваційні технології відіграють вирішальну роль у формуванні економічного ландшафту.

У сучасному світі розвиток глобальних співтовариств визначається великою мірою діяльністю транснаціональних корпорацій (ТНК), кластерів підприємств та інших ключових гравців економіки. Погляд у майбутнє на ці глобальні структури дозволяє нам передбачити, як вони будуть впливати на економічний, соціальний та екологічний ландшафт у майбутньому.

Міжнародні організації, такі як ОЕСР та Європейський Союз, впровадили рамки науково-технічної та інноваційної політики, що призвело до конвергенції та глобалізації інститутів. Ці організації мають тенденцію приймати послідовні, але ефективні моделі, пов'язані з наукою, технологіями та інноваціями, та впроваджувати їх серед своїх членів, і перспектива Національної системи інновацій ОЕСР є чудовим прикладом. Крім того, щорічні оцінки інновацій підштовхують членів цих організацій встановлювати конкретні рамки та цілі при плануванні науково-технічної політики.

Більше того, розповсюдження вибраних моделей науково-технічних та інноваційних інститутів організаціями здійснюється через проведення міжнародних конференцій або зустрічей, спрямованих на експертів з науково-технічної політики та представників країн, які мають повноваження у прийнятті рішень у своїх країнах [33].

Три рушійні сили інституційної конвергенції — міжнародні організації, політика розвинутих/сусідніх країн і наукова політика та співтовариство, що вивчає інновації — створюють різноманітні типи глобальних інституцій від структур,

оцінок, правил і стандартизації. Кінцевими продуктами глобальних установ від цих рушійних сил є різні типи інновацій, а саме зовнішні інновації, внутрішні інновації та співпраця для інновацій [33].

Нові дослідження виділяють аспекти створення наукових знань та навчання, через прямі іноземні інвестиції та закордонні дочірні компанії, а саме як джерела конкурентної переваги. Розширення науково-дослідної діяльності компаній є помітна тенденція у глобальному масштабі, для того щоб збільшити їх базу знань [34].

Є декілька основних напрямів дослідження складової інноваційного потенціалу країн, куди ТНК Європи та США перенесли свої виробництва [34]:

1) Щоб знайти нові знання та технологічні можливості ТНК шукають глобальні джерела, які є частиною локальної інноваційної мережі та наукових кадрів.

2) Проблема розподіленого організаційного навчання може бути доволі складною у випадку інноваційної діяльності.

3) НК розвивають тісні зовнішні мережеві зв'язки з місцевою громадськістю та залучаються до локальних наукових знань та можливостей.

4) Глобальне розпорошення інновацій є важливе, тому що існує потреба компаній в отриманні нових знань і здібностей, а також в отриманні унікальних людських ресурсів.

5) ТНК повинні мати змогу контролювати зв'язок між інноваційними спільнотами вдома та в приймаючій країні. Інтеграція в контекст приймаючої країни та соціальних мереж технологічних інновацій значно впливає на здатність транснаціональної компанії отримати доступ до місцевої інформації.

Умови глобальної економічної трансформації впливають на розвиток транснаціональних корпорацій і сприяють формуванню певних трендів [35] (див. табл. 3.1.)

Тренди та перспективи розвитку ТНК

ТНК поширюються на нові ринки і розширюють свою присутність у різних країнах. Завдяки поліпшеним комунікаційним і транспортним засобам, вони можуть ефективно входити на нові ринки і здійснювати глобальну дистрибуцію своїх товарів і послуг.	Глобалізація ринків
В умовах глобальної конкуренції ТНК намагаються збільшити свою конкурентоспроможність шляхом постійного вдосконалення своїх продуктів, процесів та інновацій. Вони інвестують у дослідження і розробки, покращують якість своїх товарів і послуг, а також шукають нові способи зниження витрат.	Підвищення конкурентоспроможності
Транснаціональні корпорації активно використовують переваги регіональних інтеграційних угод, таких як Європейський союз, Міжнародний альянс Тихоокеанського регіону (TPP) або Багатосторонній угода про торгівлю послугами (TISA).	Регіональна інтеграція
Транснаціональні корпорації активно використовують цифрові технології для оптимізації своїх бізнес-процесів, підвищення продуктивності та розширення своєї глобальної присутності. Вони інвестують у розробку інтернет-магазинів, електронних платформ, обробку даних, штучний інтелект та інші цифрові рішення підприємств.	Цифрова трансформація

Джерело: [35]

Узагальнюючи інформацію у таблиці, ТНК впроваджують стратегії розширення на нові ринки та підвищення конкурентоспроможності шляхом інтенсивного інвестування в дослідження і розробки. Вони активно користуються можливостями, що випливають з регіональних інтеграційних угод. Крім того, ТНК використовують цифрові технології для оптимізації бізнес-процесів, зокрема за допомогою інтернет-платформ, аналізу даних та штучного інтелекту. Такі підходи дозволяють їм ефективно збільшувати обсяги виробництва, підвищувати якість продукції та послуг і підтримувати конкурентоспроможність у глобальному ринковому середовищі.

Крім транснаціональних корпорацій, ще одним важливим елементом сучасної економіки є кластери підприємств. Вони визнані в усьому світі як важливий інструмент для підвищення конкурентоспроможності, інновацій, залучення інвестицій і розробки нових технологій, оскільки об'єднують дослідницькі установи, урядові органи та інші зацікавлені сторони для спільної роботи над вирішенням складних завдань, сприяючи обміну знаннями та ресурсами. Як свідчить досвід розвинутих країн, економічні кластери можна використовувати для вирішення завдань, спрямованих на покращення економіки конкретної галузі та регіону. Це може посилити спільні зусилля для досягнення спільних цілей шляхом підвищення індивідуальної конкурентоспроможності на основі спільних конкурентних переваг. Компанії можуть скоротити витрати, обмінюючись кращою інформацією та подібними послугами зі своїми постачальниками [36].

Кластери являються особливою структурою праці між установами, які є конкурентами в однакових сферах, але співпрацюють разом, щоб доповнювати один одного, оскільки їхня спільна мета – це розвиватися та досягати спільних цілей. Наприклад, вони можуть розширювати підприємства, проводити це може бути розширення виробництва, міжнародну діяльність або ж створювати нові допоміжні ланцюги вартості. Зважаючи на це кластери є важливі для інновацій, бо можуть покращувати регіональну конкурентоспроможність.

Зі сторони впливу на економіку в державі та регіоні потрібні відповідні програми або ж стратегії підтримки на національному рівні. Ці програми призначаються не тільки для облегшення або ж прискорення процесу кластеризації, але також для його уключення в повселюдну стратегію розвитку та покращення ефективності результатів та процесу [37].

Точна інформація про підтримку кластерів у світі є у звіті European Observatory for Clusters and Industrial Change. Інформація є про 28 країн Європи і включає широкий аналіз національних та регіональних програм кластеризації у 20 країнах та в 28 регіонах. Можна виявити схожість в усіх країнах, не беручи до уваги те, що опрацювання та реалізація політики кластерів на різних територіях є залежна від загальних засад національної політики та контексту. [38]

У країнах Європейського союзу головними цілями кластерних програм є підвищення конкурентоспроможності на малих та середніх підприємствах, зміцнення співпраці між зацікавленими сторонами, підтримка інтернаціоналізації на національному рівні або модернізація промисловості на національному рівні.

Поза Європою до цих цілей ще додається підтримка науково-дослідних розробок і високотехнологічних секторів (Канада, Китай), сприяння зростанню фірм, орієнтованих на розвиток (Канада) та досягнення більш збалансованого територіального розвитку (Мексика, Тайвань, Південна Корея, Японія).

Рис. 3.1 Інструменти та напрямки підтримки кластерів в національних програмах

Джерело: [38]

На рисунку 3.1 відображено напрями та інструменти державної підтримки, які закладені в кластерні політики. Дві третини з проаналізованих кластерних програм підтримують участь у МСП.

Таким чином, ТНК продовжують збільшувати свою глобальну присутність та вплив, розширюючи свої операції та інвестиції в різних країнах. Майбутнє ТНК буде визначатися їхньою здатністю до адаптації до змін в глобальному бізнес-середовищі, включаючи швидкий технологічний розвиток, зміни в регулятивному середовищі та нові виклики у сфері сталого розвитку.

Поза ТНК та кластерами існують інші ключові гравці, які впливають на глобальну економіку та суспільство, такі як міжнародні організації, науково-дослідні установи та громадські організації. Майбутнє цих структур буде залежати від їхньої здатності до інноваційного розвитку, співпраці та вирішення глобальних проблем,

таких як зміна клімату, боротьба з нерівністю та забезпечення сталого економічного зростання. Усі ці перспективи вказують на необхідність постійного вдосконалення стратегій управління та співпраці між різними глобальними структурами з метою забезпечення сталого майбутнього для всього світу.

3.2 Шляхи посилення конкурентоспроможності міжнародних інноваційних мереж

Одним із головних аспектів є забезпечення ефективного управління інноваційною мережею та збалансоване використання ресурсів. Керівництво мережі повинно активно сприяти створенню сприятливої атмосфери для співпраці та обміну інноваційними ідеями. Крім того, мережі повинні активно використовувати технології та інструменти, що сприяють співпраці та обміну інформацією. Це можуть бути онлайн платформи для спілкування та співпраці, цифрові інструменти для аналізу даних, а також використання штучного інтелекту для пошуку інших можливостей.

Не менш важливим є розвиток інноваційних практик та стратегій, спрямованих на посилення конкурентоспроможності мережі. Гостра конкурентна боротьба супроводжується постійною прогресуючою появою на всіх ринках підприємств. Це змушує суб'єктів господарювання систематично розвивати і акумулювати свій стратегічний потенціал, знаходити можливі альтернативи ефективного використання власних резервів, створювати інноваційні конкурентні переваги та формувати сучасні конкурентні стратегії [39].

У сучасних умовах найреалістичніші стратегії, що рекомендуються підприємствам для збільшення їхньої частки вартості у глобальних ланцюгах, включають керування та розвиток власним брендом, контроль інтерфейсу програмних продуктів (особливо для ІТ-компаній) та керування критичним ланцюгами за допомогою унікальних компетенцій, ноу-хау або технології. Дотримання цих загальних принципів та підходів є досить універсальними та важливими. Хоча існує багато способів інтеграції глобальних ланцюгів вартості, деякі

з них відіграють величезну роль і, отже, використовуються набагато частіше на практиці. Фундаментальні відмінності у позиціях підприємств у ієрархії відносин в структурі глобальних мереж мають великий вплив на розподіл доходів [40].

Інноваційна стратегія стає одним з найважливіших джерел отримання конкурентних переваг на підприємстві, водночас, цей ключовий аспект – розробка інноваційних стратегій для підвищення конкурентоспроможності на підприємстві – не застосовується повністю в Україні. Це пов'язано, переважно, з нестабільною політичною ситуацією в країні, викликаною повномасштабним вторгненням РФ в Україну зимою 24 лютого 2022 року. Окрім того, серед негативних факторів, які уповільнюють формування інноваційних стратегій, можна відзначити недостатність фінансових ресурсів, необхідних для впровадження новацій, небажання виробників застосовувати новітні розробки та руйнування великої кількості підприємств у багатьох галузях економіки, що, на жаль, призвело до їхнього закриття.

Багато українських підприємств стикаються з проблемою, що їх методи організації виробництва не базуються на інноваційних стратегіях. Саме це може негативно впливати на рівень їх конкурентоспроможності на інтернаціональному рівні. Саме тому постає потреба вдосконалення інноваційних методів та підходів щодо організації виробництва, для того щоб в подальшому розвивати підприємства. [41, с. 62].

Підтримка та зміцнення потенціалу наукової сфери можливі за допомогою наступних заходів:

1. Розвиток ефективного механізму підтримки молодих науковців, використовуючи кращий досвід інших країн: створення системи наставництва, надання доступу до наукових програм та стипендій, а також підтримка молодих вчених у їхньому науковому розвитку.

2. Активне впровадження системи матеріального стимулювання та підвищення соціального рангу науковця: встановлення прозорих систем преміювання за досягнення у науці, підтримка наукових грантів та стипендій, що сприяють високому професійному росту вчених.

3. Удосконалення інфраструктури фінансування, відповідної сучасним потребам: гарантування прозорого фінансування наукових проектів, модернізація обладнання та забезпечення доступу до сучасних технологій.

4. Відновлення системи взаємодії між наукою, освітою та виробництвом, з фокусом на практичному результаті та ринкових потребах: розвиток механізмів колоборації між університетами, дослідницькими організаціями та підприємствами для перетворення наукових розробок у виробничі інновації.

Ці заходи спрямовані на створення позитивного середовища для розвитку науки, що включатиме молоді та досвідчені кадри, буде стимулювати їхню творчість та забезпечувати науковців всіма необхідними ресурсами для високоякісної та інноваційної діяльності.

Основна ціль державної політики у період після війни є створення економічних умов для того, щоб мати конкурентоспроможна продукція могла бути представлена на ринку. Це допоможе створити стратегічні державні пріоритети, які будуть враховувати специфіку розвитку регіонів та в подальшому їх розвитку на міжнародному рівні. Є такі основні цілі інноваційного розвитку у післявоєнний період України [32]:

- створення соціально-наукової спільноти та покращення рівня життя населення;
- створення інформаційно-інноваційного типу економіки та гарантування економічного зростання;
- покращення освіти, науки, культури та інтелектуального середовища;
- формування підходящої законодавчо-правової системи та інноваційного клімату;
- сприяння масового інноваційного ентузіазму, за допомогою створення стартапів;
- створення нових умов для державно-приватного партнерства;
- гарантування безпеки та оборони розвитку інновацій держави.

Війна в Україні та Ізраїлі спровокувала економічну кризу та вдарила по наявних доходах домогосподарств. Підвищення відсоткових ставок і висока інфляція

викликали занепокоєння щодо майбутнього бізнесу в усьому світі. Незважаючи на це, існує ряд технологічних і соціальних тенденцій, які створюють великі очікування щодо удосконалення інноваційних та інвестиційних стратегій.

До тенденцій, які будуть спостерігатися у 2024 році, можна віднести наступні [42, 43]:

1) Згідно з даними Boston Consulting Group [44], “щоб стати лідером галузі через п'ять років, потрібна чітка та переконлива стратегія штучного інтелекту вже сьогодні”. Він стає необхідністю для будь-якої компанії. Сучасний генеративний штучний інтелект має достатньо ресурсів та навичок для керування внутрішніми операціями та інтелектуальної автоматизації взаємодії з клієнтами.

У 2024 році попит на генеративний штучний інтелект, такий як Chat GPT, та великі мовні моделі (LLM) зросте. LLM є формою штучного інтелекту, яка використовує глибоке навчання та великі збірки інформації для розуміння, концептуалізації, розробка та передбачення нового контенту. Ця інноваційна технологія має широкий спектр застосувань, таких як створення програмного коду, оцінка ризиків, маркетинг та підтримка клієнтів.

2) Сталий бізнес. Згідно зі звітом The Economist [45]: «На тлі зусиль щодо уповільнення зміни клімату споживання відновлюваної енергії зросло на 11% до нового максимуму». Споживачі дедалі більше турбуються про екологічність. Зростає попит на зелену енергію, включаючи енергію вітру, сонячну енергію, біоенергію, гідроенергію та енергію припливів.

У міру того, як зростає турбота про зелену економіку, галузі дізнаються, що екологічні рішення часто призводять до зростання прибутку. Наприклад, Walmart скоротив паливо та технічне обслуговування транспортних засобів, перейшовши на автопарки доставки електромобілів [46]. Багато компаній беруть на себе ініціативу, уникаючи використання продуктів, які не піддаються біологічному розкладанню.

3) Зростання рекламної індустрії. Очікується, що дохід у рекламній індустрії зростає на 5% у 2024 році. Маркетингові інструменти з підтримкою штучного інтелекту, такі як чат-бот, оптимізація голосового пошуку, соціальне прослуховування, соціальне розуміння, прогнозний аналіз будуть часто

використовуватися для оптимізації спілкування. За словами аналітиків, стратегія автоматизації маркетингу потребуватиме спільного підходу між людиною та ШІ.

4) Безпека та конфіденційність даних: компанії повинні впровадити посилені заходи, щоб забезпечити конфіденційність та безпеку персональних даних користувачів. Це згодом стане у пригоді, щоб утримувати довіру людей та уникнути порушень безпеки.

5) Популярність віртуальних заходів. Впровадження віртуальних заходів компаніями набрало популярності з початком COVID-19 і залишається затребованим і зараз. Цифрові технології змінили формати проведення подій, що є дуже зручно для споживачів та організаторів.

6) Дистанційна та гібридна робота. Віддалена та гібридна робота є важливою ознакою майбутнього бізнесу. Вся справа в забезпеченні гнучкості домовленостей, цінуванні часу співробітників і використанні потенціалу глобальної робочої сили. Треба також зазначити, що для віддаленої роботи технології будуть і надалі актуальними, вони будуть покращуватися концентруючись на ефективній та зручній комунікації та безпеці всіх даних співробітників.

Проаналізувавши вищенаведені тренди бізнес-стратегій, які спостерігатимуться у 2024 році, варто зазначити, що бізнес-середовище чекає радикальна трансформація і для того аби успішно розвиватись в умовах стрімких змін, бізнес-стратегія підприємства повинна адаптуватися до нових реалій, залишатись гнучкою, креативною та направленою на потреби клієнтів [47].

Проаналізувавши вищенаведені популярність бізнес-стратегій, які будуть у 2024 році, варто зазначити, що бізнес чекає велика трансформація і для того щоб з успіхом розвиватись в умовах стрімких змін, бізнес-стратегія підприємства повинна адаптуватися до нових реалій, залишатись гнучкою, креативною та направленою на потреби клієнтів [47].

До показників ефективності інноваційної стратегії компанії можна віднести:

- 1) Створення довгострокового бачення стратегічного розвитку компанії
- 2) Велика признаність компанії на міжнародному рівні;

- 2) Забезпечення високого рівня конкурентності у зовнішньоекономічній діяльності підприємства;
- 3) Здійснення інноваційних підходів у прийнятті рішень у компанії;
- 4) Формування передумов для високого технологічного розвитку компанії;

До показників проблемних аспектів формування інноваційної стратегії компанії відносяться:

- 1) Великий ризик при створенні управлінських рішень та при визначенні основних результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- 2) Високий інвестиційний ризик у процесі створення проєктів на міжнародному рівні.
- 3) Низький рівень адаптації до різних змінних факторів середовища у процесі реалізації інноваційної стратегії;
- 4) Вимога внутрішньо-організаційної трансформації компанії;

В контексті довготривалих наслідків інтенсивної глобальної конкуренції, мінливих вимог споживачів, жорсткого регулювання, загострення проблем навколишнього середовища та революційних технологій — інноваційна стратегія виявляється ключовим засобом досягнення розвитку компаній [48].

InnovationOne [49] – консалтингова компанія з інновацій у Сан-Франциско провела одне з найбільших досліджень управління інноваціями сьогодні. Дослідження Technological Forecasting & Social Change показало, що економічне зростання країн має суттєвий взаємозв'язок з інноваційними стратегіями компаній. Ці результати у значній мірі узгоджуються з відомим Глобальним індексом інновацій, що служить орієнтиром для визначення інноваційних тенденцій.

Було встановлено, що країни з високим ВВП – загальноприйнятим показником економічного прогресу – мають більшу кількість компаній з інноваційними стратегіями. Такі країни, як Сполучені Штати, Англія та Німеччина, що відзначаються одним з найвищих світових ВВП, також виявилися лідерами у корпоративній спрямованості на інноваційні стратегії [50].

Таким чином, інноваційна стратегія може дуже підсилити ефективність компанії, оскільки вона стимулює безкінечний пошук нових можливостей і рішень.

Це дозволяє компанії адаптуватися до швидко змінюючого середовища, змагатися на глобальному ринку та впроваджувати вдосконалення, які покращують якість продукту або послуги, оптимізують виробничі процеси, зменшують витрати та сприяють розвитку нових ринків.

ВИСНОВКИ

Враховуючи проведений аналіз можна зробити висновок, що міжнародні інноваційні мережі є важливим інструментом для стимулювання інновацій та співпраці між учасниками з різних країн. Вони мають потенціал для вирішення складних глобальних проблем і сприяють зростанню конкурентоспроможності національних економік.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1) Глобальні інноваційні мережі вважаються складними системами установ, що спрямовані на створення та розповсюдження інноваційних продуктів нових знань. Вони включають науково-дослідницькі, проектні, конструкторські та маркетингові організації, що співпрацюють у проведенні спільних інноваційних проектів та надають різноманітні консультаційні, інформаційні, освітні та організаційні послуги.

2) Різноманітність механізмів співпраці та взаємних дій між учасниками глобальних інноваційних мереж визначається типами мереж, такими як кооперація у сфері наукових досліджень та розвитку, трансфер технологій та інші. Успішна діяльність таких мереж залежить від їхнього внутрішнього та зовнішнього середовища, таких як культура співпраці, рівень довіри, економічні, політичні та технологічні тенденції тощо.

3) Наявність розвиненої інфраструктури для підтримки інновацій та чисельність наукових кадрів – найважливіші показники, що характеризують не тільки розвиток наукової сфери країни, але й усієї економіки країни загалом. Інфраструктурна підтримка надає позитивне середовище для розвитку інновацій та підвищує конкурентоспроможність державної інноваційної системи на глобальному ринку. Наукові кадри є так званий "людський фактор" у науковій галузі. Їхній рівень кваліфікації та творчої активності служить важливим індикатором розвитку науки та інтелектуальної культури .

4) Дослідження ключових аспектів та факторів, які впливають на розвиток національної інноваційної системи в умовах глобальної конкуренції, показало, що центральними елементами є наявність розвиненої інфраструктури для наукових

досліджень і розробок, ефективна система освіти, підтримка уряду через сприятливу політику та фінансові стимули, а також активна участь приватного сектору. Важливими факторами є також інтеграція у глобальні інноваційні мережі, мобільність наукових кадрів та здатність швидко адаптуватися до змін у технологічному середовищі. Успішний розвиток інноваційної системи залежить від синергії між усіма цими компонентами, що дозволяє країні залишатися конкурентоспроможною на міжнародному ринку.

5) Конкурентоспроможність міжнародних інноваційних мереж залежить від їхньої здатності до постійного розвитку та оновлення. Впровадження різних типів інновацій сприяє підвищенню конкурентоспроможності, забезпечивши оптимізацію використання ресурсів, покращення умов праці та зниження витрат. Глобальна конкуренція в інноваціях відображається у великих інвестиціях Китаю в дослідження та розробку, що підтверджує його ключову роль у глобальних інноваційних процесах.

6) Наукова та інноваційна діяльність в Україні визначається як ключовий елемент для досягнення стійкого економічного та соціального розвитку. Порівняння тенденцій у розробці та інноваціях в Україні з провідними країнами світу вказує на ряд досягнень та викликів. У 2023 році Україна продемонструвала позитивний рух в Global Innovation Index, піднявшись на дві позиції та посіла 55-те місце, випередивши Північну Македонію. У топ-50 країн за Global Sustainable Competitiveness Index 2022, Україна займає 49-те місце. Позитивний вплив на рейтинг мали індикатори "Інтелектуальний капітал" і "Економічна стійкість". Досягнення входу до ТОП-3 найінноваційніших економік серед країн з нижчим середнім доходом свідчить про збільшення інноваційного потенціалу.

7) За показниками розвитку освіти, інформаційно-комунікаційних технологій та інтелектуального потенціалу суспільства Україна здобула високу оцінку. Однак, в умовах повномасштабної війни, інституційне середовище та стан інфраструктури показали низькі показники, що вказує на потребу у вдосконаленні цих сфер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Buckley P. J. The Global Factory: Networked Multinational Enterprises in the Modern Global Economy / P. J. Buckley. – UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2018. – 320 p.
2. Свірський В. С. Глобальні інноваційні мережі в постіндустріальній економіці [Електронний ресурс] / В. С. Сівірський. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31096/1/%d0%93%d0%bb%d0%be%d0%b1%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96%20%d1%96%d0%bd%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d1%96%20%d0%bc%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%b6%d1%96.pdf>.
3. Рилач Н. М. Теоретичні основи формування глобальної інноваційної системи / Н. М. Рилач // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 110 (Частина 2). – 2012.
4. Січкаренко К. О. Мережева організація інноваційної діяльності: наукова доповідь / К. О. Січкаренко // НАН України, ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. – К., 2015. – 48 с.
5. Крамаренко А. В. Суть та структура інноваційних факторів розвитку глобальних інноваційних мереж / А. В. Крамаренко. // Економічний простір. – 2019. – №147. – С. 30–48.
6. Філіпенко А. С. Глобальні інноваційні мережі: генезис та структура [Електронний ресурс] / А. С. Філіпенко – Режим доступу до ресурсу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cba19f6f-f940-4643-b943-246dfcc56aea/content>.
7. Білик Р. С. Особливості розвитку інноваційного середовища в Україні в умовах глобальної конкуренції / Р. С. Білик. // Вісник Дніпропетровського університету. – 2015. – №4. – С. 27–35.
8. Позняк С. В. Інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств / С. В. Позняк. // Ефективна економіка. – 2015. – №10.

9. Богма О. С. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки [Електронний ресурс] / О. С. Богма, О. В. Болдуєва // Вісник Запорізького національного університету – Режим доступу до ресурсу: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Vest_Ek7-3-2010-PDF/166-170.pdf.

10. Соболева Г. Г. Інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства / Г. Г. Соболева. // Молодий вчений. – 2018. – № 2(54). – С. 227–227.

11. Global human capital trends [Електронний ресурс] // Deloitte. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ie/Images/promo_images/IE_C_HCtrends2017.pdf.

12. Groth A. Companies that put tons of money into r&d aren't more innovative than those that don't [Електронний ресурс] / A. Groth // Business Insider – Режим доступу до ресурсу: <https://www.businessinsider.com/booz-and-cos-innovation-study-2011-10>.

13. Бобирєв Д. Б. Конкурентні переваги і їх зв'язок з інноваційною діяльністю і конкурентоспроможністю підприємства / Д. Б. Бобирєв. // Наукові вісті Далівського університету. – 2013. – № 10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdu_2013_10_5.

14. Єлісеєнко О. В. Вплив інноваційної діяльності на конкурентоспроможність економіки України [Електронний ресурс] / О. В. Єлісеєнко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 2. – С. 30–34.

15. Нестеренко О. Вимір впливу інноваційної складової на конкурентоспроможність виноробних підприємств за допомогою метод головних компонент [Електронний ресурс] / О. Нестеренко // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. – 2015. – № 3. – С. 112–123.

16. Тараненко І. В. Вплив інноваційного маркетингу на дифузію інновацій та конкурентоспроможність в глобальній економіці [Електронний ресурс] / Тараненко І. В. Тараненко І. В., Таранець Є. І. Таранець Є. І. // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2. – С. 200–205

17. Михно А. Інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств [Електронний ресурс] / А. Михно. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/26229/2/MTPSS_2018_Mikhno_A-Innovation_is_the_factor_of_90-91.pdf.
18. Global Innovation Index 2023 [Електронний ресурс] // WIPO. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>.
19. Niccolo Conte. Ranked: The Most Innovative Countries in 2023 [Електронний ресурс] / Niccolo Conte // Visual Capitalist. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://www.visualcapitalist.com/most-innovative-countries-in-2023/#google_vignette.
20. Маркетингове стратегічне управління конкурентоспроможністю на мікро-, мезо- і макрорівнях: монографія / І. В. Тараненко, С. С. Яременко, Т. С. Мішустіна та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. І. В. Тараненко. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. 284 с.
21. Гавриш О. А. Інновації як імператив конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій на глобальних ринках / О. А. Гавриш., І. О. Карпенко // ECONOMIC SYNERGY. – 2023. – № 1(7). – С. 136–150.
22. Ракітіна Н. О. Конкурентоспроможність транснаціональних корпорацій високотехнологічного бізнесу: дис.канд. екон. наук : 08.00.02; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2016. 285 с.
23. Most innovative companies 2023 [Електронний ресурс] // Boston Consulting Group. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://web-assets.bcg.com/ce/fd/d7fa78e547a09d2eef5086fbbf79/bcg-most-innovative-companies-2023-reaching-new-heights-in-uncertain-times-may-2023.pdf>.
24. The 2023 EU industrial R&D investment scoreboard [Електронний ресурс] // European Commission. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1e5c204f-9da6-11ee-b164-01aa75ed71a1/language-en>.

25. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2022 році: науково аналітична доповідь / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2023. – 94 с.
26. Соболева К. Global Innovation Index 2023: Україна на 55-му місці [Електронний ресурс] / К. Соболева // Mind. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/news/20263287-global-innovation-index-2023-ukrayina-na-55-mu-misci>.
27. The Sustainable Competitiveness Report, 11th edition [Електронний ресурс] // SolAbility. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.politico.com/f/?id=00000184-d344-da2c-a3af-fb66c4150000>.
28. Babenko V. O. Forming of informatization strategic prospects for Ukraine in conditions of world economy globalization / V. O. Babenko, V. O. Petuhova, A. S. Perepelitsia // Scientific Bulletin of Polissia, – 2017. – vol. 1, no. 2 (10). – pp. 24-34.
29. Тютюнникова С. В. Національна інноваційна система: сучасні тренди та виклики для України / С. В. Тютюнникова, О. А. Фрідман. // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2020. – №12. – С. 224–232.
30. Future of IT Report [Електронний ресурс] // Emerging Europe. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://d1aettbyeyfilo.cloudfront.net/emerging-europe/30982500_1680870213929FUTURE_OF_IT_REPORT_2023.pdf.
31. Global Startup Ecosystem Index [Електронний ресурс] // StartupBlink. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.startupblink.com/startupecosystemreport>.
32. Яцкевич І. В. Інноваційна політика України у післявоєнний період / І. В. Яцкевич // Економіка та суспільства. – 2022. – № 39.
33. Aram Cho Exploring the Global Innovation Systems Perspective by Applying Openness Index to National Systems of Innovation / Aram Cho, Sangook Park // Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, – 2022. – vol. 8, no. 4. – pp. 181.
34. Герасименко Т. В. Інвестиційно-інноваційна активність високотехнологічних ТНК в умовах глобалізації / Т. В. Герасименко. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2023. – С. 4–10.

35. Пойта І. О. Тренди розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобальної економічної трансформації / І. О. Пойта, І. В. Мосійчук, О. О. Калініченко // Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права: теорія і практика [Кременчук], 16 лист. 2023 р. — Кременчук, 2023. — С. 62—64.

36. Ніколаєв Ю. О. Економічні кластери в Україні та за кордоном упродовж 2020-2022 / Ю. О. Ніколаєв, В. О. Гайдай // Економіка України під час війни: проблеми і перспективи відновлення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [Одеса], 9 груд. 2022 р. — Одеса, 2022. — С. 16—20.

37. Кластерні політики в Європі і не тільки [Електронний ресурс] // Industry4Ukraine. — 2021. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.industry4ukraine.net/publications/klasterni-polityku-v-yevropi-i-ne-tilky/>.

38. Summary report on cluster policies and programmes across Europe and priority third countries [Електронний ресурс] // European Cluster Collaboration Platform. — 2022. — Режим доступу до ресурсу: https://clustercollaboration.eu/sites/default/files/sites/default/files/editor/ECCP_Summary%20report%20cluster%20policies_2022_finalv2.pdf.

39. Смерічевський С. Ф. Формування стратегічних рішень при управлінні змінами на підприємстві / С. Ф. Смерічевський, О. В. Ареф’єва, С. Т. Пілецьк // Бізнес Інформ. — 2022. — № 6. — С. 108–117.

40. Henryk Dzwigol Formation of global competitive enterprise environment based on Industry 4.0 concept / Henryk Dzwigol, Mariola Dzwigol-Barosz, Aleksy Kwilinski // International Journal of Entrepreneurship, — 2020. — vol. 24, no. 1. — pp. 1-5.

41. Рябик Г. Є. Стратегія управління конкурентоздатністю підприємства / Г. Є. Рябик, О. Б. Яворська // Інвестиції: практика та досвід. — 2019. — № 24. — С. 61–66.

42. Global Business Trends in 2024 [Електронний ресурс]. — 2024. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.linkedin.com/pulse/global-business-trends-2024-jitendra-k-jena-wsqyf>.

43. The Strategy Institute – Adapting to the Future: Business Strategy Trends for 2024 [Електронний ресурс]. — 2024. — Режим доступу до ресурсу:

<https://www.thestrategyinstitute.org/insights/adapting-to-the-future-business-strategy-trends-for-2024>

44. Generative AI [Електронний ресурс] // Boston Consulting Group – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bcg.com/capabilities/artificial-intelligence/generative-ai>.

45. Ten business trends for 2024, and forecasts for 15 industries [Електронний ресурс] // The Economist. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.economist.com/the-world-ahead/2023/11/13/ten-business-trends-for-2024-and-forecasts-for-15-industries>.

46. Zero Sum: How Walmart Transportation is Working to Reduce Emissions Now and in the Future [Електронний ресурс] // Walmart. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://corporate.walmart.com/news/2022/06/08/zero-sum-how-walmart-transportation-is-working-to-reduce-emissions-now-and-in-the-future>.

47. Ковальчук Т. Інноваційні стратегії міжнародної конкурентоспроможності підприємств України / Т. Ковальчук, В. Загарій. // Економіка та суспільство. – 2024. – №59. – С. 27–35.

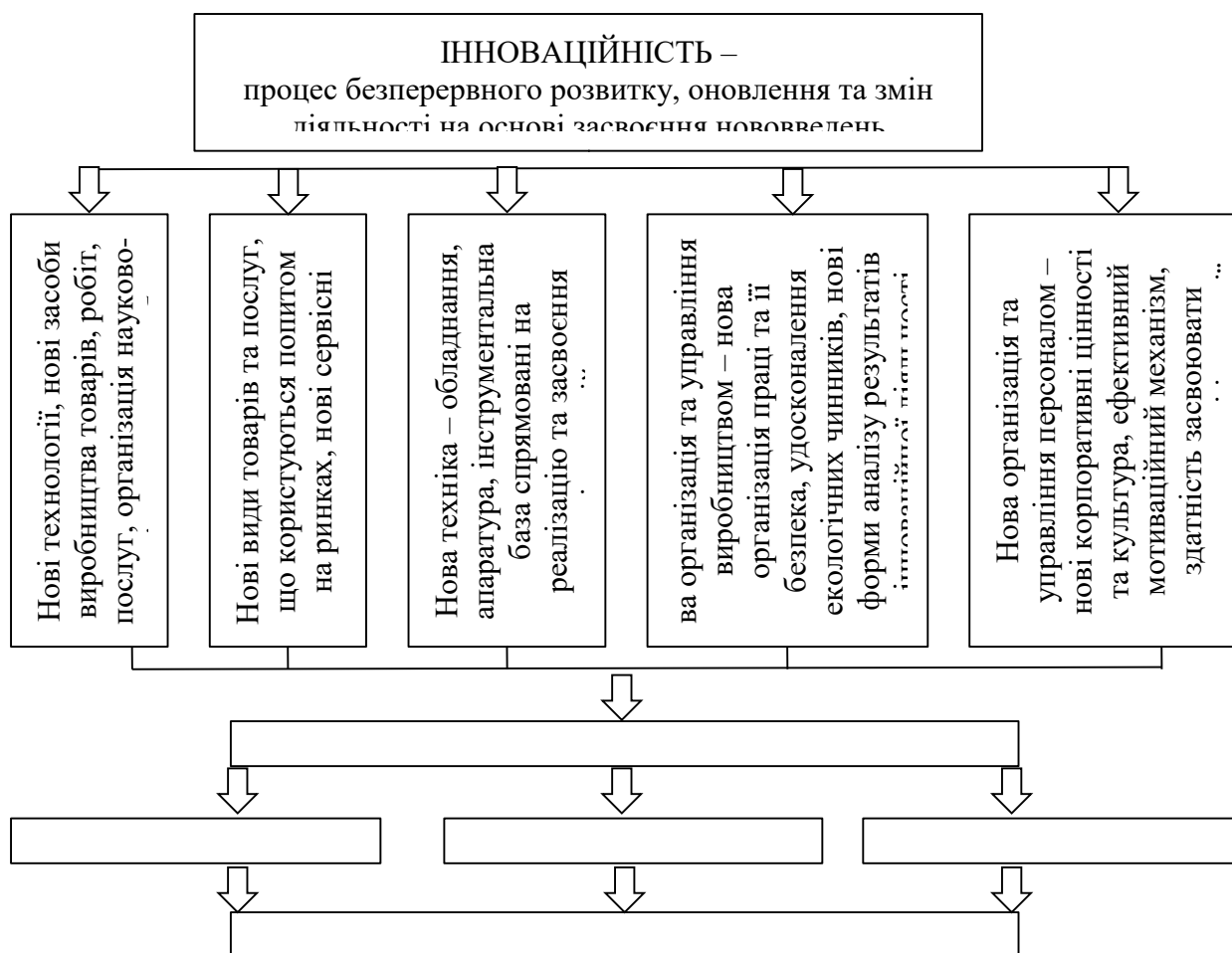
48. Why your company needs an innovation strategy in 2023 [Електронний ресурс] // The Conversation. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://theconversation.com/why-your-company-needs-an-innovation-strategy-in-2023-197186>.

49. Innovative One Official Website [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://innovationone.io/>.

50. Grant Alexander Wilson A global study of innovation-oriented firms: Dimensions, practices, and performance / Grant Alexander Wilson, Tyler Case, C. Brooke Dobni // Technological Forecasting and Social Change, – 2023. – vol. 127.

ДОДАТКИ

Вплив інноваційності на формування конкурентоспроможності системи

Джерело: [9]

Основні показники Глобального інноваційного індексу

Показник	Приклад індикатора
Розвиток технологій та економіки знань	Патентні заявки, високотехнологічне виробництво
Людський капітал та дослідження	Глобальні інвестори в дослідження та розробки корпорацій
Стан бізнесу	Наукоємне працевлаштування, співпраця університетів та промисловості в галузі досліджень і розробок
Розвиток внутрішнього ринку	Фінансування стартапів, отриманий венчурний капітал
Результати креативної діяльності	Заявки на торговельні марки, глобальна вартість бренду
Інфраструктура	Екологічна ефективність, доступ до інформаційно-комунікаційних технологій
Інститути	Нормативна якість, політика ведення бізнесу

Джерело: [19]

Топ-10 науково-технічних кластерів за щільністю науковців на душу населення

№	Кластер	Економіка	Топ-претендент	Вища наукова організація
1	Кембридж	Великобританія	ARM	Кембриджський університет
2	Сан-Хосе – Сан-Франциско	США	Google	Стенфордський університет
3	Оксфорд	Великобританія	Оксфордський університет	Оксфордський університет
4	Ейндговен	Нідерланди	Philips Electronics	Ейндховенський технологічний університет
5	Бостон – Кембридж	США	MIT	MIT
6	Теджон	Південна Корея	LG Chem	KAIST
7	Енн Арбор	США	University of Michigan	Мічиганський університет
8	Сан-Дієго	США	Qualcomm	Каліфорнійський університет Сан-Дієго
9	Сіетл	США	Microsoft	Університет Вашингтона в Сіетлі
10	Мюнхен	Німеччина	BMW	Мюнхенський технічний університет

Джерело: сформовано автором за даними [18]

Інвестиції в НДДКР та кількість фірм за країнами у 2022 році

Країни ЄС	К-ть компаній у 2022 році	НДДКР (млн. євро)	Країни, що не входять до ЄС	К-ть компаній у 2022 році	НДДКР (млн. євро)
Німеччина	113	103,6	США	827	526,5
Франція	54	31,6	Китай	679	222,0
Нідерланди	40	26,9	Японія	229	116,2
Швеція	29	13,3	Швейцарія	52	37,3
Ірландія	26	9,1	Південна Корея	47	37,0
Данія	25	8,6	Великобританія	95	35,8
Фінляндія	13	5,8	Тайвань	77	26,2
Італія	19	6,8	Індія	22	4,7
Іспанія	12	5,1	Канада	29	7,45
Бельгія	13	3,3	Ізраїль	29	4,4
Австрія	13	2,1	Австралія	10	3,9
Люксембург	4	1,8	Сінгапур	7	2,3
Польща	1	0,1	Норвегія	8	1,2
Португалія	2	0,2	Туреччина	5	0,7
Угорщина	1	0,2	Бразилія	5	0,6
Словенія	1	0,1	Нова Зеландія	3	0,4
Мальта	1	0,1	9 інших країн	9	2,9
В загальному по ЄС	367	219,2	В загальному по країнам, що не входять до ЄС	2133	1030,4

Джерело: сформовано автором за даними [24]